

дысцыплін. Як заўважыў К.Станіслаўскі, сапраўднаму прафесіяналу «неабходны шырокія навуковыя і літаратурныя веды <...> дапытлівы розум, які аналізуе і расчляняе творчасць» [2, с.343], хаця, гаворачы словамі таго ж творцы знакамітай сістэмы, «выказваць думкі – гэта яшчэ не значыць тварыць» [2, с.345].

1. *Смольскі Р.* Сучаснае рэжысёрскае мастацтва Беларусі: праблемы развіцця ў новых гістарычных вымярэннях // Сучасная беларуская рэжысура. Пошукі мастацкай адметнасці ў кантэксце традыцый еўрапейскага тэатра: Зб. матэрыялаў міжнар. навук.-творч. канф. (Мінск, 16–17 кастр. 1997 г.). – Мн.: Арты-Фэкс, 1998. – С. 38.

2. *Станіславскі К.* Мос гражданское служение России. – М.: Правда, 1990.

3. *Абрамов М.* О режиссерской профессии // Сучасная беларуская рэжысура. Пошукі мастацкай адметнасці ў кантэксце традыцый еўрапейскага тэатра: Зб. матэрыялаў міжнар. навук.-творчай канф. (Мінск, 16–17 кастр. 1997 г.). – Мн.: Арты-Фэкс, 1998. – С.100.

Н.І.Гуд, *ст. выкладчык*

РАБОТА З ЛЮДЗЬМІ СТАЛАГА ЎЗРОСТУ ЯК САЦЫЯЛЬНАЯ ПРАБЛЕМА

Адносіны грамадства да праблем старэння адлюстроўваюць пазіцыю дзяржавы да пажылых людзей.

Гістарычныя даследаванні сведчаць, што першы закон аб адказнасці дзяржавы за нямоглых і немаёмных старых людзей быў прыняты ў Англіі ў 1601 г. А ў канцы XVII – пачатку XVIII ст. адзначаецца тэндэнцыя да арганізацыі дамоў састарэлых, выплаты пенсій па старасці і інш. Але сацыяльны аспект старэння прадме-

там спецыяльнага даследавання стаў толькі ў XX ст. Вельмі важнай з'яўляецца сумесная работа псіхолагаў і герантолагаў.

Ён пачынаецца з апублікавання манаграфіі выдатнага амерыканскага псіхолага С.Хола (1840–1924) «Старэнне», якая выйшла ў свет у 1922 г. Зразумела, работа С.Хола не была першым у гісторыі даследаваннем, якое разглядала працэс старэння ў якасці псіхалагічнага феномена. Дастаткова ўзгадаць, што яшчэ Марк Тулій Цыцэрон у сваім дыялогу «Катон старшы, або аб старэнні» абмяркоўвае праблемы эмацыянальнага жыцця старых людзей, змяненне інтэлекту і іншыя пытанні.

Адным з заснавальнікаў геранталогічнай навукі з'яўляецца І.І.Мечнікаў. Ён прысвяціў гэтай праблеме значную частку сваёй знакамітай працы «Эцюды аптымізму».

На сучасным этапе псіхалогія старэння, якая развіваецца ва ўзасмасувязі з біялагічным, медыцынскім і сацыяльным аспектамі старэння, складае самастойную комплексную галіну навукі. Гэта тлумачыцца тым, што ў апошнія дваццацігоддзе чалавецтва ўпершыню за ўсю гісторыю свайго існавання сутыкнулася з многімі сацыяльнымі, эканамічнымі і медыцынскімі праблемамі, непасрэдна звязанымі са значным павелічэннем долі пажылых людзей у агульнай структуры насельніцтва. Колькасць іх з кожным годам расце.

Паводле прагнозаў дэмографіі, чвэрць насельніцтва нашай рэспублікі да канца 2012 г. будуць складаць людзі старэй за 60 гадоў, г. зн. людзі пажылога і старога ўзросту.

У навуковай літаратуры адсутнічае дакладнае азначэнне паняццяў «пажылы ўзрост» і «стары ўзрост». Калі першыя 25–30 гадоў жыцця чалавека дэталёва вывучаны, у ім вылучаны стадыі і этапы, у межах якіх акрэслены характэрныя для іх праблемы і крызісы, то працяглы адрэзак позняга жыцця не мае такой канкрэтызацыі.

На практыцы да людзей пажылога ўзросту адносяць тых, хто выйшаў на пенсію. Аднак гэтая мерка не можа быць універсальнай, таму што жанчыны выходзяць на пенсію, як правіла, раней

мужчын. У нашай краіне жанчыны маюць права атрымаць пенсію па старасці ў 55 гадоў, мужчыны – у 60 гадоў. Да таго ж законам «Аб пенсійным забеспячэнні ў Рэспубліцы Беларусь» прадугледжана розніца ў пенсійным узросце і для розных сацыяльна-прафесійных груп.

У большасці краін свету да пажылых людзей адносяць грамадзян ва ўзросце 60 гадоў і старэй. У адпаведнасці з класіфікацый Сусветнай арганізацыі аховы здароўя да пажылога ўзросту адносяць насельніцтва ва ўзросце ад 60 да 74 гадоў, людзей ад 75 да 89 гадоў лічаць старымі, а дасягнуўшых 90 гадоў і больш доўгажыхарамі.

Фізіёлагі вылучаюць тры групы пажылых людзей:

1 група – «маладыя старыя» – 60 гадоў – 64 гады;

2 група – «сярэднія старыя» – 65 гадоў – 74 гады;

3 група – «старыя» – звыш 74 гадоў.

Да наступлення пенсійнага ўзросту пераважная колькасць людзей дасягае максімальна магчымага прафесійнага і матэрыяльнага ўзроўню, авалодвае майстэрствам у сваёй рабоце, карыстаецца павагай сярод калег. Выхад на пенсію азначае адмову ад гэтага палажэння і разбурае звыклы стэрэатып. Таму нярэдка рэакцыяй у дадзеным выпадку з'яўляюцца дэпрэсія, саматычныя захворванні, часам адбываецца распад сям'і. Чалавек таксама траціць адну з галоўных роляў – перастае быць «здабытчыкам» у сям'і. Выходзячы на пенсію, чалавек часткова або поўнасю выключаецца з сацыяльнага жыцця, не заўсёды ведае, чым сябе заняць.

Сацыяльны педагог павінен дапамагчы чалавеку пажылога ўзросту выйсці з гэтага крызісу, зрабіць яго жыццё годным, насычаным дзейнасцю і радасцю, напоўненым разуменнем сваёй значнасці для грамадства і блізкіх.

Задача сацыяльнага педагога – сфарміраваць уяўленне аб старасці як аб часе далейшага развіцця творчых сіл і здольнасцей, адаптаваць чалавеча пажылога ўзросту да новых сацыяльных роляў, стылю і ладу жыцця, стварыць умовы для праяўлення і максімальнага выкарыстання яго ведаў, уменняў і навываў.